

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rott minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozordásáért rendelést tehetnek
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTÜ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetni helyben a szer-
kesztőségénél, vagy a helybeli könyv
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven fölvetetnek. A
beigatásért minden három hasábos
egyes sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, ke-
gyesrendiek utcája 89. szám Heil
Adolf könyvnyomozóintézetében.

Kedd, március 1. 1859.

9. szám.

Második évi folyam.

Egy kis előzmény.

Nagyon érzem, hogy a „Delejtü“ mult évi 2-ik
számában közlött „Ború és derű“ cikkemhez csatolt
szerkesztői szives megjegyzés nem kis mérvben erő-
síti, mondhatnám súlyosbitja lekötözöttségemet. Az
abban nyilvánított ígéretnek megfelelni régi hő ohajtá-
som ugyan, de ennek valósulata nagyánt egyéb fölté-
telektől függ.

Bátor kedvvel kezdeném már az előttem lebegő
eszme tüzetesb tárgyalását, ha a t. szerkesztő ur bol-
dog hiszemében birna osztolni meggyőződésemet. Mert
hogy a szóba hozott mythologia tárgya, főleg nálunk
nagyon is kevéssé érdeklí még a közfigyelmet, éppen
e tapasztalat vala legösztönzőbb indokom annak szel-
lőztetésére, sőt az avval való tüzetesebb foglalko-
zásra is.

Némelyek előtt, kiket a látszat amit, talán felöltő
lesz e nyilatkozat, de saját eléggé nyomon tapasztala-
taimon túl bizton hivatkozhatom e tekintelben kiváló
szaktudósainkra, kiknek vajmi bő alkalmuk volt föl-
ismerni, mennyi nálunk a valódi fölfogás az ilyféle
igénytelen látszatu dolgok iránt! — Hogy számos egyéb
hangosan szóló tényt mellőzsek, Gaal György „Magyar
népmese gyűjteményének“ sorsa is, melynek kiadására
Kazinczy Gábor és Toldy F. vállalkoztak, s melyből a
mult évben 2 k. került ki, — eléggé tanusítja hiedel-
mem valóságát. — Akár hány modern szellemű ere-
deti vagy fordított, vagy a hogy vesszük, így is úgy
is összeállított regény s novella bájolta büvölte el az
óta az olvasó közönséget, mióta a népszellem e parlagi
virágai a sajtó alól kikerülve a könyvvarusi raktárokbán
hevernek; nem egy költői csira is diadalt aratott az
óta, sőt ünnepelt névre is tett szert; mig e félék a
jámbor egyszerűség bármi belbőcsével s nem egy
világra szóló mű bármi jelentékeny értékével ott
vesztegelnek az észrevétlenség zugában. — Így van
biz ez a legtöbb életre való szellemi termékkel! —
Hogy a divat szeszélye sokban szenvedlygi a népiest s
a bőrébe nem férő kacérkodás hivalkodása sallangjaiul
használja föl, az csak a Párisból jött szalontai kanász
kalapokra emléköztet s egyébre, mi a Nagylükörben s
torzképtárokbán elég hü másolatban szemlélhető. Egyátalán
a divatban fő dolog a fitogtatás. Még a jóra való eszme
is megsínli, ha divat cikké alacsonyittatik a helyett,

hogy mint üdvös, belső indokból követtetnék. Nincs kö-
szönet majom szeretetében, mely gyakran agyon öleli,
a mit vak hevével fölkarol. — Nem; abban a boldog
reményben mi nem ringathatjuk magunkat, hogy közön-
ségünk igazi érték szerint böcslel. — Mennyi kinos
tusa meg volna így kimélve, mennyi drága idő, melyet
most folytonos előkészítgetésre kell áldozni, volna a
magasabb célnak megnyerve!*)

Vannak testi bajok, melyek éveken át gyarapodva
mintegy belenövik magokat érzekeink egész szerveze-
tébe s csak az életmód kellő változtatásával hosszú
időn át irthatók ki némileg. Így van az a szellemélet-
ben is némely közkeletűvé vált balhiedelmekkel. Minden
kornak vannak saját kedvenc eszméi, divat bálványai.
A szelleméletben is vannak járványos és rögzött
bajok, melyek csak alig némi részben gyógyíthatók! —
— Megjárja néha a legbuzgóbb orvos is gyógyítási sü-
rögéseért. Köszönje meg, ha reá nem fogják, hogy
éppen ő a bajok tenyésztője. Minderről elég tanúságot
tesz a történelem, s napjainkban is elég dús tapaszta-
latat.

Ez oka, hogy korunk szellemi állapotainak elfo-
gulatlan elemzése minden lépten nyomon szükségessé
válík; — mert halfogalmaiban, tévizlésében annyi elő-
szeretettel kéjeleg az ábrándok hive, hogy vésszel
riasztó csalódásában is idegenkedik a kiábrándítani tö-
rekvő jó akarattól. Mily könnyű s örvendetes a jóté-
kony magvetés munkája ama küzdelemhez képest, mely-
nek azt megelőznie s követnie kell a végett, hogy
ohajtott tenyészetet eredményezzen. A földkészítés, gaz-
irtás s ezernyi akadály ellen küzdés súlyosítják legin-
kább a termesztő földadatát. — Miért is verdessük ha-

*) A mennyiben boldogító ama tudat, hogy szellemi lát-
határunk fölött néhány első rendű csillag ragyog, oly sajnos
ellenben, hogy azok lehető fényét s közönségünknek fölismerő
szemléletét irántuk, az érzékiség sűrű köde gátolja. — Nem-
zeti mivelődésünkben meg van még amaz erősen elválasztó
hézag, melyet évtizedekkel ez előtt a merőben ellentétes mi-
völtü emeletes ház hasonlatával vetett szemünkre a külföld ér-
telmsége. — Valóban a viszonyok módosító befolyása dacára
is e gyökeres bajban sinlődünk, mely miatt szédelő haladá-
sunk is mindinkább létet kockáztató. Ily állapotban remélhető-e
jelentékeny emelkedés bármily anyagilag boldogító intézmények-
től? Sőt nem esábitnák-e azok a ferde irányú sokaságot inkább
folyton súlyosító pulyaságra, midőn még a szünetlen panaszolt
sanyarú idők dacára is mindinkább tágnak kívágyai?

szontalanul a levegőt, vagy fogyasszuk az írói szereket oly dolgok elmondásával, a melyeknek kellőleg felfogására nem készítettünk elégséges alapot? — Ki valaha tanítással foglalkozott, — s ki az, kinek e szerepből nem jutna kisebb nagyobb adagban? — az jól tudhatja, mily hálátlan dolog ezt a kellő alap s fokozat mellőzésével tenni. Vajjon nem képtelenség-e légben építést képzelni, vagy jégre szilárd alapot tenni akarni? — Az irodalmi foglalkozás pedig igazán véve a legkomolyabb, a lelkiismeretességet leginkább igénybe vevő tanítás. — Evvel ugyan nincs kárhooztatás mondvaa a vidor Musa szüleményeire; de igen is őszintén bevallva, mikép a minden felsőbb célt nélkülözö, csupán mulattatni törekvö irodalmárkodás ugy áll a valódi irodalomhoz, mint a magas erkölcsi irányu drámához a piaci bohóckodás. — E száanandó szereplést pedig legalább eddig nem tartottuk összeférhetőnek nemzeti ép jellemünkkel. — De mióta az europai magas műveltség cimerevel begyeshedö divatnak diadal szekere elé fogódkoztunk, megszoktuk nem saját agyunkkal gondolkodni, nem saját szivünkkel érezni, s így mi mindea kitelhetik már belölünk a kellön kívül! —

Jól tudom, hogy az ily enyimele keserü doctrinair fogalom nagyon kevésbé népszerű korunkban, de nem tehetek róla, ha viszonyaink kellö ismerete az így vélekedök csekély számához kényszerit ragaszkodni, nevezzen bár a boldog optimista „bus vitéznek, savanyu képu Heraklitus- vagy világgyülölö Timonnak. — A céltudatos irodalom óvakodik a nagy közönség tév-izlésével kacérkodástól; hanem magasb sugalmakra hallgat a végett, mit tanítson akár komoly akár nyájas arccal. —

Mily bárgyu együgyűség, mily tekintélyt igénylő feszelgés, — mondja majd fanyar mosolylyal egy némely ellenes, — ugyan honnét e magas küldetés sat? — Értsük meg egymást feleim! s legyünk méltányosok az igazi jó szándék iránt. Közös e feladat mindenkire nézve, kinek lelkiismeretes tanulmányok nyomán egyet mást kellöbben belátnia adatott. Részünkrol csak az örök szellem tisztább forrásaihoz járulásra buzdító föl-hívás ez. Mintha mondanók: jertek velünk szomjasok meríteni az ös romlatlan természet s szellem hagyományok zavartalan kutföiböl, ama kiapadhatatlan hőség-böl; izleljétek meg mily üditö ez, s feledjétek érzék tompító élveiteket sat. Mi gátol erős elhatározástokon kívül valóban megújulnotok ös fajotok zsenge szelleme s a természet szüz eröi által? — Nem saját egyéni tekintélyökre hivatkozö tanítókul tolakodunk föl, de komoly tanulmányok hivei levén társokat keresünk fár-adalmaink s örömeink megosztására. — Ennyiböl állna igényünk. Ha ettöl elriadnak olvasóink; ám hagyjanak eleve cserben nem lelvén kedvtöltö emberökre; lesz talán még is, kit épp ez őszinteség, mint naponkint fogyatkozö ösi maradékunk birand irántunk való bizodalomra, s az ilyennel szivesen kart öltünk türelmére is számolva.

A kedvenc eszmék hajhászöja más részt ugy hisszük, sokkal nehezebb feladattal kénytelen küzdeni.

A mindenkinek tetszeni vágyás önmagát lakoltatja a szeszélyek forgó változatosságában bizakodva. S ha mi netán a danaidák módjára sikerellen működésben fáradozunk, az aura popularis serege ixioni kerékhez kötve ragadtatik.

Sok mindenfélét ráfogtak már közönségünkre, hogy ezt meg azt szereti, hogy e meg ama neki való, tehát most ezt majd amazt kell számára irni. — A vásári irodalmat ez elv eléggé elítélte. Azonban alig lehet kellöleg kifejezni a szellem csarnokának bitorlása elleni méltö kárhooztatást kártékony botrányai miatt. Tagadhatlan jelenségek mutatják ugyan már az izlésnek áldásos küzdelmek nyomán némi tisztulását; de a kellöleg szürögetök száma még nagyon is aránytalan lévén a zavarókéval az eredmény maig sem éppen jelentékeny mértékben megnyugtató. Tévesze-e még a „Delejtü“ is kellö irányát?

Közönségünk izléséről a könyvárusi jegyzékek eléggé biztosan tanuskodnak s tán még inkább önálló lapjaink s folyóirataink. Tessék bár kinek ezeket elfogulatlanul egybevetni más komolyabb törekvésü nemzetek irodalmi termékeivel. Nem kell messze mennünk, a birodalmi társnemzetek irodalmi statistikája is elég megfontolásra való nyujt. Pillantsunk végig a „Bibliographisches Centralorgan des oest. Kaiserstaates“ számain, s nem lesz okunk valami nagy önelégültséggel körültekintünk. A mi e rovatokban kisebbségünkre mellöztetett, szinte csak min okozásunkkal történhetett. De hát még távolabbra figyelve, mennyit lenének önhejazásunk lehangelására! — Szivesen elismerem büzgöbb törekvéseink egy némely jelentösb eredményét, azonban mind az nem cáfol meg. Volt ugy, hogy komoly művek keletét is tapasztaltuk, de fájdalom nem belöszttönnél fogva, nem szellemi életszükségnek valódi érzete nyomán. Nagyon is jellemzö példákkal lehetne mindezt fölvilágositanunk, de mint búsitó árnyvonásokat hadd derítsék föl inkább cáfoló tények.

Ilyetén bö tapasztalat után inkább azt hiszem, hogy bizony nagyon is kevés lesz, ki a közdivattal sokban szemben szállni kénytelen cikkeket is örömet olvassa, még kevesebb, ki foganatba vegye, pedig éppen ez volna fő feladatunk, leghöb öhajtásunk. — Meghisszük bizarrság gyanánt — miben annyi kedvtelést leli korunk szeszélye — a falusi golyhóságok is mulattatók, s kivált megnyerö alakba öntve kedves látványok, kapós olvasmányok is itt ott a póréletképek sat. De az elöttünk lebegö cél mutatja, hogy az olyatén izlés számára sehogy sem telik tölünk incyikkeket találgatni. Ellenkezöleg minket nemtönk épségeszközlö sürögésre utalván, készségesebbek vagyunk keserü labdacsokkal szolgálni, — hol annak szükségét látjuk. — A népszerűtlen meggyözödések áldása: az elszigeteltségben sem csüggedni s a jó alapu itéletnek igazolására s a mennyiben lehet érvényesítésére bár mily viszonyok közt is kitürö szilárdsággal törekedni.

Midön tehát annyi bizalmatlanság dacára is kísérletet akarok tenni né phagyományaink kínálgatásával, nem ok nélkül tépelödöm a jól ismert akadályokkal,

melyek az ilyeseknek nagyon is utjokat szegik. Az annyifelé elkábitott elmék s érzelmekhez beutat nyitni valóban hasonlít a bozóttal sűrűen behálózott erdőben vándorláshoz. — Ha föladatomban oly könnyű lenne, hogy csak a tárgy magvát amugy divatos közönyösséggel oda vetve bizton remélhetném ez eszmének a közfogékonyság által teljessé növekvését, akkor csupán azon művekre való hivatkozás is elég volna, melyekben kitűnő szellemek által elég hatályosan tolmácsoltatik szándokom. — Így ellenben inkább csak a közvetítő bajos szerepére kell még vállalkoznunk, — s nagyánt alapegyengetésre törekednünk. Ugy is abban áll folyóirataink fő érdeme, ha a kiválóbb szakművekhez hidat vernek, s azok iránt igazi vágyat s fogékonyságot készítenek. Hisz ha csak mindaz, ki a „Magyar mythológiát“ magasztalva emlegeti, e dús tartalmu műnek bevezetését szívére vette volna; úgy ex abrupto kezdve mondandóimat igen röviden végezhetném, holott különben még ennyi köntörfalazás (köntörfalazás, székely tájszó) is csak nagyánt pusztában elhangzó beszéd lesz, mint volt az, mit e tárgyban egy ketten itt ott elmondogattunk. Haszontalan laptölteléknek, hézagpotlónak, fidi-bus szeleteknek jellemzé ezeket a nagyra törekvő ivadékok, melynek lelkére kötni igyekeztünk az őseink szellemi öröksége iránti sűrűgő gondoskodást. Évek során át gyűjtött adatokból szólok. Miért ne panasználom el ezuttal, ha már csakugyan kockára vetem ismét a dolgot? Elég szerény korlátok közt teszem a méltó szemrehányásokat. — Hova mennyi részben jut e vádból, beláthatja irodalmi s társas életünknek minden vizsgágh szemlélője.

Nem csupán a népmese úgy forog itt szóban, de általán véve azon elv, mely sarkalatos alapja összes szellemi haladásunknak, melyel ellentétes kórállapotunk mind tudományos, mind művészeti, mind társadalmi életünkben a ferde kinövések egész seregét szüli. Salomoni bölcsesség nélkül is könnyen fölfoghatja minden ép értelem, hogy a természettől elfajult érzéseink megvesztegetöttsége s fásultsága mindennemű bajainknak főokozója, mely következetesen utját állja minden jobb törekvésnek. Midőn tehát ezen elmállottság s ugyiszólva egész idegrendszerünket ernyesztő satnyaság ellen a Priesnitz féle gyógy mód alkalmazását, vagyis a megvetett természethez visszatérést ajánljuk, úgy hisszük, igen is helyén van a nyavalyát tápláló életmód ellen zugalódnunk. —

Mi ez ahhoz képest a mennyi korholást az életfájának megbocsáthatatlan rombolása érdemel? Észközölheti-e egy két csepp olaj a nagy tenger zajának csilapodását csak némileg is, midőn annyi fájalmában megszakadt magasztos kebelnek velőt rázó szózatai — melyek valóban a legtisztább szellem nyilatkozását fejezték ki — befogadatlanul hangzottak el, midőn annyi megrendítő esemény is okulatlanul hagyott? — Mi egy percig sem ámitjuk magunkat balga reményekkel, s még is legalább tanúságot kísértünk tenni a kor balitéletei, érzelmi tompultsága, erkölcsi ernyedése ellen, s az örök szellem jogai s törvényei mellett. Jól tudjuk,

hogy épp úgy tövis az ilyféle a hályogosak szemében, a mint botrány az ő kábaságuk a tisztábban látók előtt. A metsző gúnyt csak enyhébb viszonzásokul használandják, holott az ép érzés a hideg közönyt is eléggé megsinli. „Mit akartok — fogják ők fönnelgve mondani — avval a ti együgyü apori (apori = patriarchalis) erkölcsködéstökkel, arkadiai tudatlan jámborságtokkal, most, midőn az ész fölvilágosultsága naponta újabb leleményeivel ostromolja az egeket s a magas tudomány bámulatos felfödözései szünetlen diadalt ünnepelnek? Ellenállhatlan hódításainak akarjátok utját állni mint a gőzmozdonnyal szembe szálló oktalan állat? sat. Dajka mesékkal, pór regékkel, ókori eldorádói tündérképekkel akarjátok elringatni a merész haladás szellemét? most, midőn a természet titkai rendre kitérnek, és alig marad már hozzá férhellen elem a bátor tudomány előtt, midőn iparosaink a nagy Humboldt vizsgálatai után észlelik a világ alkotmányt. Gyármunkásaink a régi korok bölcsein tesznek tul világismeretben, midőn már garasos füzetekből meritheti a napszámos is az emberész szünetlen buvárlatának eredményeit sat.?” — — Nem bántanók mi egy szálát is e képzelt haladásnak, ha az, mi általa céloztatik: a valódi boldogság csakugyan nyomban követné; de e helyett sokkal nagyobb sereget látjuk tévedéseknek s az ezek által okozott nyomoroknak, s így a nagy biztatások után csak nagyobb kilátást szemlélünk az emberi méltóság fokunkint törpülése s hanyatlására.

Magában a tudományban több hiuság, önhittség tehát sátáni sugalom, mint boldogító kiengesztelődés, több bitórlás, mint méltó hivatás, több kárhozat, mint üdv mutatkozik, hol szigorú erkölcsi elvek nem ellenőrzik. Épp az a felfordultság bajunk, hogy mindenki többhöz értőnek, többet érőnek, többre méltónak hiszi magát, s e baj már országokat dult föl s temetett romba.

Mi kell hát óvszerűl sürgetőbben, mint a szívnek is oly képzése, mely az ész miveltséggel öszhangzatos arányban valódi szellemtökélyt eredményezzen? Csak az álmivelt nem tudja mennyire összeillik a gyermek kedély a magasult elmével. Meg van írva, hogy sok el van rejtve a gögös bölcsészek előtt, mit a kisdedek is tudnak. Volt-e képtelenség, melyet a hivalkodó bölcsészet nem vitatott volna?

Nem a déli fényben vakoskodunk tehát, nem keresett homályban turkálunk, midőn a korszellem rohanó fiait az ősi emlékekre figyeltetni ohajtjuk. A multakkal szakítani annyi, mint az éltető gyökerektől elválni. — A természettel meghasonlani annyi, mint az öngyilkosságra vetemülni. — Ilyesmik a tanulságok, melyek célba vett tanulmányainkból folynak. Fontolgtatva haladó elvünknel fogva tán kissé lassacskán, de majd a kitelhető buzgalommal rajta leszünk ősi hagyományaink értékét bővebben tárgyalni.

Hosszadalmas és nehézkes menetű bevezetésünk nem ok nélkül hasonlít pórnépünk vonadalmas kertölgetéséhez. Igen érezzük a hézagot, mely eszmekörünket a közkeletű gondolkodástól elkülöníti. Mélyen meg vagyunk győződve elvünk valódisága felől, de annál

nagyobb kételyünk előadásunk hathatossága iránt. Ha ennyivel csak a kábitó közsén-gözből a lármás város elszórakoztató zajából sikerült volna tisztább légkörbe, a csöndes elmélkedésnek kedvezőbb helyre kivezetni szíves olvasóinkat; már feladatunk jöleg meg volna közelítve.

Karcsai G.

Budapesti sürgönyök.

Február 22-én 1859.

Kronos konferenciát rendezett és meghívta a szomszéd világrészek nagyságait — a főváros ez által új szint öltött magára, de azért nem fordított köpenyegget — a következetesség bizonyítékai — régi szokások új formában — a divat határa — a karnak jelszava — a nagy világ, kis világ és félvilág — csörgő sapka nélkül is lehet bolondját járni — az „Anker“ és „Zsigmond fogsága“ — a nap hőse — egy kis coulissáskodás és Bulyovszkiné.

Mennyire ragadós a divat hatalma, onnan is látszik, hogy a Seine partján annyira divattá vált gyülekezés, még az idők uránál is keltett utánzási hajlamot, és azért történt legközelebb, hogy a tél, Kronosnak ezen hűbérences szövetségese, nagyurától távirtdai sürgönyt kapott, hogy cirkázó hadseregével, a Duna hátán összevont jégcsapatokkal vonulna háttérbe; mert az elemek gyülekezni akarnak a pesti lánchíd alatt, valjon a rudas fürdőbe járó vendégek csolnokon keljenek-e át a Dunán. (ugy hiszem elég fontos ok) vagy pedig a jég-híd ismét állíttassék-e fel?

Szegény tél! ki hitte volna, hogy a haladó civilizatio még ezt a hajthatlan nagy hatalmasságot is annyira meglágyítja, miszerint a legkisebb rendelet teljesítése iránt is oly fogékony legyen? és még is ugyan: mert oly engedelmesnek mutatkozott, mint a legmakrancosabb menyecske bál előtt.

A konferenciára megjelent nagyságok leginkább más világrészbeliek. Meglehet, hogy Kronos ezekben inkább bizik, hogy a szerződések megtartásában több pontosságot tanusítanak; pedig dehogy tanusítanak! —

Legközelebb is Kreutzberg állatseregletében, hol az ázsiai és afrikai vendégek be vannak kvártélyozva, egy fiatal orosz lány egy inditvány alkalmával az inditványozót oly cudarul harapta meg, hogy nem sokára reá az illető meg is halt; már pedig tisztelet becsület a vendégszeretetnek, de oly dühösen sem a „Kladeradatsch“ sem a „La Presse“ nem tudnak harapni; habár tagadhatlan, hogy a esiklandozáshoz ezek is meglehetősen értenek. Ugy szintén Carré lovardájában, a hol egy arabs telivér egy csinos lovásznőt úgy földre teremtett, hogy hozzá képest Pongrácz vidéki színésznek a nemzeti színpadon történt bukása csak mythologiai enyelgésnek mondható.

De az mind nem tesz semmit; mert az ily nagyobb szerű gyülekezésnek színhelye rendesen a nagyszerűség (?) jellegét ölti magára, és így a mi fővárosunk minden politikai jelentőség nélkül a nagyság magas polcára vergődött.

Dicséretünkre válik azonban, hogy az ideiglenes nagyság mámore bennünket el nem kábitott; mert hi-

zony nálunk még oly sok kisszerű dolog történik, hogy egy percig sem eshetünk gyanú alá.

Igy például sokan megütököznek azon, hogy a színházi szabadjegy kérdése még mindig status quo-ban van; mások meg azon, hogy drámai színészeink a kik nem csak pénzért, hanem hazafiságból is szolgálják a hazai művészetet, hogyan bonyolíthatták el még jobban a már a nélkül is babeli chaosban lévő dráma ügyüket — gage felemelési követeléseik által? egy némelyik pedig azon csodálkozik, ha valaki napi lapot ígér, és csak másod napit ad, míg egy másik alig tudja bámulatát leküzdeni azon tüneményen, hogy a szerkesztői mesterség nálunk már oly óriási haladást tön, miszerint még politikai lapot is lehet ollóval szerkeszteni, mintha bizony ehhez nem kellene — — éles olló, és egy kis savoir vivre, vagyis „l'art à gagner.“ Ilyen és hasonló apróságok képezik nálunk a pártviszályokat (en miniatur); pedig mióta a francia császárnő a végett tartatott udvari gyűlést, hogy valjon rövidék, vagy hosszúak legyenek-e a ruhák, valóban az ilyen említettűk csekélységeknek nyom nélkül kellene elenyészniök!!

Egyébiránt ne ütöközzünk meg ezen ellentétes viszonyon, hiszen még csak az újdonság bélyegét sem viseli, a mennyiben már régi dolog, hogy a kicsinyek a nagyok hibáit majmolják, míg a nagyok a kicsinyek kisszerűségétől nem mentek.

Ha a grófnő atlasz ruhát visel két „jupes“ — vel, a gyufa, szappan, kréta, sajt, porzó, kemény-mag, vágott fa, és más gyarmatárunk nagykereskedőnek leánya „moire antiqueból“ varrat magának ruhát 18 volanttal, 14 tunikával és 164 1/2 rőf brüsseli csipkével: ha a gentleman Párisból rendel magának kalapot, és Londonból 15 fontos cipőt, a kalmársegéd Mexicóból hozatja cylinderét, Pétervárról párdubörös budáját, a melyet azonban csak akkor béleltel, midőn magára veszi; ha a házi kisasszony kilenc rőfnyi széles krinolin tágas üregéből stecherez a mindenségre, (alias Monaszterly és Kuzmik urak fényes kirakatjukra) akkor a szobacicus egri hordóba buvik és a hatalmas csaplyukon keresztül kandikál valamely lábtümmvész homálylepte atelierjébe, és ha ezen új formába öntött régi nótának végét akarnók keresni, alig ha úgy nem járnánk mint az egyszéri zsidó, a ki barátjától azt kérdezte, midőn ez azt hazudta, hogy oly nagy kocsit találtak ki, melynek dereka olyan nagy mint az egész világ: ugyan kérlek ezen óriási kocsinak rudját hová alkalmazzák? ostoba, volt a felelet, hát azt sem fogod fel, hogy rudja már a más világra ér.

Mind ezen tünemények az uralkodó divat kifolyása. Így például a politizálás divat, a kritizálás, még ha egy árva betű sem értünk hozzá, nagyon is divatozik; ölebecskék szintén a divathoz tartoznak, és azért történik, hogy sok dolog oly kutyául van; alkonyi séták egészségi szempontból divatosak, vezércikkeket valaki után lenyomni a nyilvános véleményi egység tekintetéből ragadó divat: rossz drámát és még rosszabb vigjátékot irni rettenetes divat, kírakati szemlét tartani, végte-

lenül divatozik, és így csodálkozni sem lehet, hogy hölgyeink a külsőségek iránt annyi fogékonyságot tanusítanak, hogy gyakran felváltják a belérték becsét a külsőny mulékonyságával; mert hisz ez a „qui pro quo“ rovására történik.

Most a farsang közepett elég alkalmunk van az ily „qui pro quo“ komédiákban bővelkedni; mert egész világok egyesülnek, hogy a kor jelszava szerint, egyesült erővel bizonyítsák be, miszerint az amalgamatio törekvése a kasztszellemet (talán a kasztni tartalmát) bankrottá teszi; pedig dehogy teszi!

A még hullámzó habokban folyó carneval a pesti nagyvilágot nagy élénkségre gerjeszté, a mennyiben nincs hét, hogy valamely főúr fénytermében vigalmak ne tartatnának. Magától értetődik, hogy ily mulatságokban csak születés, vagy conduit liszta szerint történnek az „Einladungok.“ Természetes, hogy oly körülmények között az ily mulatságok érdekes részletei napfényre nem kerülhetnek, a mennyiben az újdondászok nem jósok, noha sokszor jósolnak is, a miben aztán nincs köszönet. A kis világ azonban nem igen szokott elmaradni a nagy világtól (kivéven mikor elmarad), és így logikai igazsággal tűnik ki, miszerint a bálokban és estélyekben hiányt nem szenvedünk.

A nyilvános bálók közül a két nőegyleti bál emelendő ki; mert azonkívül, hogy jótékony céluknál fogva megérdemlik a kitünttetést, még látogatottságra és eleganciára nézve is vetélkedtek bár mely nemű nyilvános vigalommal. Királynét azonban ez alkalommal nem választottam, mert tartottam tőle, hogy detronizálják, és a lélekismeret aztán nagyon kinezna.

De nem csak a nagy és a kis világ táncol a farsang csörgő sapkájának csörgetése mellett; hanem még a félvilág (demi monde) is oly széles kedvű, mintha mind a két világ souzerainitása alatt állana.

Gyűlhelye a félvilági hatalmasságoknak az „arany horgony“ című hotel, melynek elnevezésében sok értelem fekszik; a mennyiben az itt horgonyzó sokszor arany álmokban ringatják magukat, míg a rideg való a csalódást velök nem sejteti. Nemde, hogy bő aratást tart a farsang, és mind ennek alig ha lesz más következménye, mint egy pár ártatlan csőd, vagy egy egy szolid személyfogság; az pedig megtörténhetik pünkösdkor is, midőn csörgő sapka nélkül járjuk a bolondját.

Kár is, hogy a társadalom nem gondoskodott „személyfogság elleni biztosító egyletek“-ről, holott tapasztalni a tűz, jég (kérem szépen ne az irodalom iránt uralkodni kezdő jég-hideget tessék érteni) és élet biztosítási egyesületek mily jótékony hatásuak.

Legközelebb is, mily nagy hasznot hajtott a nem régiben alakult „Anker“ című életbiztosító egylet egy atyának, ki ujonnan született gyöngye idegzetű gyermekét biztosítá, és a halál, látván működésének miként akarnak gátot vetni, akként hozsulta meg magát, hogy a gyermeket atyjának örömére életben hagyta. Meglehet azonban, hogy a halál azt separatistikus okból tette, nehogy az „Ankerrel“ baja legyen. Ezen pardont kapott gyermek nem más, mint Szigligetinek legujabb 3 felvonásos színműve, melynek címe „Zsigmond fogsága.“ A dallal bérelt epizódokat kigondolta és leírta maga a színmű író.

E darabnak meséjét elmondani könnyű is, nehéz is, mert három darabból áll:

Először tragoediából, mely azonban csak kezdődik, midőn t. i. Gara saját fiát adja zálogként a főúrnak (ad normam Brankovich György) a fogságban lévő királyért; de ezen tra-

goedia nem végződik szomoruan, — pedig bohóc is van benne, a ki Brutusként a csörgő sapka privilegiuma alatt mondja a legkeserűbb igazságot, — mert a kis öcsénk fris egészségben tér vissza övéihez, és forró ölekezés lesz a tragoedia vége:

Másodszor színműből, mely a második felvonásban kezdődik, midőn a fogoly király a ki minden percben más jellem-szinezetben jelenik meg, az iránta szánalommal viseltető Ilónának szerelmet színlel; de a színmű szintén nem fejlődik ki, mert a szökési kísérlet az egész komédiát úgy elrontja, hogy a közönség inkább nevet, sem hogy egy percig is rettegne a történendő bajok miatt:

Harmadszor pedig vigjátékból, melyben Kadarka az ügyes szabóból lett vitéz káplár, a ki a bírót kiszabta nadrágából, magára disputáltatja, hogy ő bizony megmentette a királyt Nikapolynál, hol a megmentő oly hatalmasan futott. A vigjáték kiegészítő részét képezik némely mulatságos epizódok, melyeket Kadarkáné asszonyom oly pompásan megteremt.

Ha ezen minden költészet, és drámai egység nélküli quodlibet nem Szigligeti jártas kezéből kerül vala ki, oly bukfcencet vet, hogy talán még görcsöket is kap a szegény; de így legfelebb úgy járt, mint Rózsa Sándor, a főváros jelenlegi naphőse — a ki a helyett hogy rögtönbiróság alá került volna, még hosszú tárgyalások tárgya.

No de hagyjuk e gyöngye teremtést, hisz vannak más coulissai dolgok is, a melyekkel bibelődni lehet.

Érdekes nevezetesen, hogy a drámai személyzet, mely az operai tagok szokásos nagyobb fizetéséhez képest eleinte tetemes gage felemelést igényelt, most csupa hazafiságból megelégszik 400 frt díjfelemeléssel per Kopf, és így a casus belli, mely a nemzeti művészetet fenyegette, állítólag el van hártva. A kiegyezkedés dacára azonban a Rónaipár, Gönczi és Komáromi szerződéséről is beszél a fama.

Az operánál is történt egy kis változás, és pedig oly módon, hogy netaláni eventualitások esetére, az ujonnan szerződött tagok, egy kis reservet képezzenek. Ez leginkább áll az e napokban első színházi kísérletet tett Huber kisasszonynál, a ki kedves és jól képezett soprán hangja mellett, az igen kedves és általánosan tisztelt Hollósy Kornéliát a szükség esetén kissé megkiméli, mert fájdalom, bizony azt is kell tapasztalni, hogy a hang „tartóssága“ nem azonias az „örökké“ kifejezéssel, és hogy némely áriák bizony nagy megeröltetésébe kerülnek már az ünnepektől művésznőnek, miért is azokat sokszor a dalmű hátrányára kihagyni kénytelen, mint p. Luciában a második felvonás finale előtti duettet Asztonnol sat.

Az Ellingerpár is szerződött az opera előnyére; mert tagadhatlan, hogy az opera közönség (az pedig nem csekély) e művészpárt nagyon kedveli. A szerződöttség annyival inkább kedvező, mivel Ellingerné a Kaiserné a helyett a drámai szerepeket is éneklendi, és hogy ő erre képes, azon csak ellenségei (kinck nincsenek ellenségei?) kételkednek.

Mint színházi hirt emlitem meg, hogy művészetéről híres Bulyovszkynék is megérkezik nem sokára külföldről, hogy nemzeti intézetünknel foglalja el azon fényes helyet, melyet távollétében minden törekvés dacára sem sikerült betölteni, és így kudarcot vallanak azok, kik felölc azt állítják, hogy „Mári Stuartot“ sugó nélkül fogja eljátszani a berlini színpadon — igen természetes, hogy németül. —

T Á R C A.

Csanád.

Történeti elbeszélés.

I.

Az időben, mikor István első magyar király országotni kezdett, rég megvala már a magyarok által hódítva az a szép darabka föld, a hol az a nehéz piros buza terem, a miből Bécsben azt a szép kaiserszemlit sütik; hisz már 895-ik év táján Bojta, Zuard és Kadusa egyesült hadvezérek tüzték e vidék ormaira a magyar nemzet győztes lobogóit. Kanizsánál lépték át a Tiszát, tehát éppen azon a tájon, hol beszélyünk catastrophája ment végbe.

E vidéken Sz. István király idejéig, mint ezt „Temes vármegye Emléke“ írója mondja, sem alkotmány sem rend nem árasztott üdvöt. Önkény kalauzoló a nehány hatalmas birtokost, s ebből a fejtelenség szörnyetege fejlett ki átkos burkaiból; s ugy látszik: az egész magyar hazában, a birodalom eme elvont szegletén árasztata leginkább nyomort büntetlenül a zsarnok, mert távol a központtól, vad szeszélyeinek biztosan áldozhatott itt. — Beszélyünk idején Achtum volt e vidéken határparancsnok, ki a magyar királytól függést nem tűrhetve, megtagadá a hódolatot. Azt mondja a krónika erről az Achtumról, hogy nagy hatalmu uri ember volt ő kegyelme, ki lakott Marosvár városában. Tömerdek sok katonája volt, ménesei, gulyái, allodiumjai és curiáinak számát tán ő maga sem tudta. A Maros vizén is ő volt az ur, még a király szállítmányait is megadóztatá. Pogány volt születése, de görög szomszédjai rá vették arra, hogy Viddinben megkereszteltessék, mi meg is történt, s lett belőle sem keresztény, sem pogány; de azért ő a korszellem akkori kivánalmaként Marosvár városában görög kolostort és templomot építtetett, archimandritát és kalugyereket helyezvén abba, és nekik adományozván a város harmad részét.

Eddig mind csak jól ment, de később szöget ütött fejébe az a gondolat, hogy a kereszténység a zsarnokságot és többnejüséget tiltja, pedig ő, kinek a Körös partjáról le egész Vidding és Szerémig mindenki hódol, kinek annyi tömérdek kincse van, ne tarthasson egy feleségnél többet? ez nem megy! gondolá, s keresztény létére hét feleséget tartott. Tehete, mert hatalmas egy ur volt... több katonái voltak, mint magának a királynak.

A Maros torkolatától lefelé egy pár óra járásnyira, ennek partjain terül el régi nagyságához képest egy igénytelen helység, benne az Isten háza is rommaradvány, a Maros partjai is azok. E volt hajdan az a híres Marosvár, hol a büszke kényur Achtum lakott, s innen osztá messze vidékre parancsait. E volt az a város, honnan először sugárzott Bánát földére a civilizatio, itt volt Bánát első iskolája, és benne a böles Valter mester; ide sereglettek az ország minden vidékeiről a nemesur- s a szegény pórfiak — az utóbbiak a hely első szent püspökétől Gellértől látatván el a szükségességekkel — tudományt és szelidebb erkölcsöket tanulandók. Hét bencés hirdette itt magyar nyelven először az Isten igéjét, s lett is haszna és látszatja. Egy izben Szent Gellért asztala körül gyülekezvén számos nemes urak és asszonyságok, és szó lévén a templomok építtetéséről: a férfiak ősi kincseiket — clenodiumaikat, — legkedvesb paripákat, legdrágább jószágaikat; a nők pedig ujjaik és vállaikról leszedék az ékszereket és Isten oltárának áldozák. Meghatalomta e nagylelkűség a jámbor püspököt és szóla: „azt hiszitek, hogy azért hittalak ide benneteket, hogy jószágaitoktól fosszalak meg? Isten mentsen! hanem hittalak az Isten igéjének hallgatására. Mire egyhangulag felelének: szent atyánk; hallottuk ma böles szavaidat, ki többek között mondd: hogy a mint a víz eloltja a tüzet, ugy oltja az alamizna a bünt, vedd azért jó szívvvel a mit Krisztus nevében

adtunk, kiben uj életre születünk. Többet hittek akkor az emberek az örökélet boldogságában, mint a csalárd Mammonban. A hol ily szellem lelkesíti a nagyokat könnyen épülnek az áhitatnak s szeretet művei... Más szellem most az uralkodó planeta... a templomok részvényei nem igen kelendők... a mammonista azt mondja: „kein gescheft!“ Marosvár hej Marosvár! időnkben is hirdeti szent Gellért utódja templomodért az Isten igéjét, igénybe szeretné venni a szeretet művét, hogy legalább némileg visszaderíthetné eltűnt hajdani fényedet... Urak urhölgyek! melyik az az oltár, a hol ékszereitekkel áldoztok?...

De majd el is tértünk tárgyunktól. Annak a híres Achtumnak volt egy Csanád nevű vezére, ki szintén Marosvárosában lakott, s urának teljes bizalmát bírta, sőt mondhatni, hogy a kényur és Csanád között több volt uri bizalomnál, barátságának is beillett. El is járt Achtum uram naponkint Csanádékhöz. Volt Csanádnak a várostól nem messze egy csinos majorja, ha hivatala engedé itt vonta meg magát, s távol a világ zajától Jolánka hitvese és Zoltán fiacskájának bájköreben élvezé a családi örömök boldogságát. Csanád még akkor pogány volt, s még is csak egy nőt vallott magáénak, s hozzá hűséges szerelemmel viseltetett; de szép is volt Jolánka, még Achtum uramnak is szemébe tünt s gondolá nem egyszer: „be jó volna nyolcadiknak!“ S aztán kinek mi gondja rá, szoljanak a keresztény törvények alattvalóimnak én uralkodó vagyok, licet Jovi, quod non licet bovi. De Csanád szemes volt, és tekintélyes ember, szerette hitvesét, élt a gyanuperrel... Achtum uram is gondolá: okosan kell itt a dologgal bánni, s ezért fortélyhoz folyamodott, ő kelme nem csak a fegyverfogáshoz, de a politikához is értett valamit.

Sőt csempésztek és nyugtalanokdakt a dákorománok. Éppen jókor gondolá Achtum. Csanád elismert vitézségű vezér küldetett a lázadókat megfenyíteni.

Csanád majorsági kertjében virágágyak között, szomorú fűz alatt állott házi istenének Hadurnak szobra. Szomoruffüz alá helyezé azt, hogy gyászolja a természet is a magyarok eddigi Istenének hanyatlását. Jolánka virágfüzért font, s azt átnyújtá csacsogó fiacskájának: — Tedd Hadur fejére fiacskám e koszorut, áldozz ezzel neki, hogy mentse meg a csaták moraja között édes atyádat, s vezesse szerencsésen vissza kedves övéi körébe. A fiucska megtette anyja parancsát. E kegyeletes foglalkozásnál lepte meg a szép nőt Achtum, s kezde kitanult politikus módjára tenni szebbnél szebb ajánlatait, a hü nő megvetőleg utasítá vissza a szemtelen tollakodót; ez felbőszíté a kényurat s hatalommal akará kicsikarni szándokát. A lelkes magyar hölgy négy ujja fejrővörös színben festődött le Achtum oráján, aztán törét szegzé a hatalmaskodó szívének. Ne kárhoztassuk ezen „ungalant“ és „unhöflich“ magaviseleteért a magyar hölgyet, egy kissé darabos magaviselet ugyan egy magyar hölgytől, mondja tán a mostaniasan civilizált világ egynémely delnöje — az urcskákat nem is említve; — de a szügies erény s a hűség dicsfénye még is magasztossá és utánzásra méltó példává teszi azt, és hasonló esetekben ajánlható óvszer — praeservativmivel — mert lám a ki előbb oly fenhangon beszélt, egy ilyen kis rájlesztésre megalázódottan, gyalázattal terhelve hagyta oda Csanádnak féltékenyen őrzött paradicsomát.

Boszut esküdött Achtum, s titkos kémceinek kiadá a parancsot, hogy Csanádot, kit árulónak híresztelt, bár mi uton módon tegyék el láb alól. Szegény Csanád, ha tudta volna miért küldöttek az oláhok ellen, s mi történik otthon?... hja megtörténik az efféle a hold alatt a föld színén... .

Ez alatt Csanád híven teljesíté feladatát, a lázongó dákorománokat szép módjával lecsitította, a csempészett sőt összeszedte, s a hűség jeléül a nép által száz annyival sza-

poritva, lápokon utnak indított Marosvár felé. A győztes vezér jól bevégzett munka után kevés kísérettel sietett kedves családja körébe.

Oród egyik regényes táján pihenőt fuvatott. A vitézek az erdők fedte hegyek között elszéledtek: néhányan özök után leskelődtek, melyből hogy vacsorát készíthessenek, egy némelyike kopját vetett a célul kitűzött százados tölgyek oldalához, az ifjabbak birkoztak, egy pár öreg vitéz örömmel nézte az ifjabbak vívásait, s bajszpödörve oszták a győzőknek a dicséretet. Csanád egy frisen felhányt gyepes hanton pihent s elmerengett. Hova gondolhatott? . . . A nap áldozóban volt s a táltos az esteli szertartásokhoz készült az elbucuzó napistennek hálaadóját megadandó. Kevés vártatva két leveinte egy tölgy ágon gyönyörű özet cipelt mint a vadászat nyereményét, felbontásához fogtak, s a táltos nagy gondal vizsgálá a beleket. . .

Az ajtatosság üdv- és dicskiáltásai elhangzának, a nap eltűnt s helyette vigan lobogott a tábori tűz, fölötte pedig hosszú fanyáron járta a keringőt a lenyuzott öz. — Busan és szótlantul ült Csanád mellett az agg táltos: rozsz jelt mutathattak a felbontott öznekei belei.

— Mit busulsz most a dicsőség és győzelem perceiben öreg apó! szól Csanád billikomát a táltosra köszöntve, éljenek a magyarok istenei, éljenek az ős hithez hűen ragaszkodó magyarok!

— Eljenek! szolt reszkető hangon a táltos, de nem hiszem, hogy sokáig éljenek, uram a belek rozsz jövendőt mutatnak, ránk nem a legjobb sors vár. Achtum ugyan pártolja a pogányságot, de ő sem keresztény sem pogány, és ily emberben hidd el, kinek hite, meggyőződése nincs, bizni nem lehet. István a hatalmas magyarországi vezér, vagy király a mint egy idő óta magát címezteti, tönkre teszi őseink hitét, követőivel együtt. . . Ősém Csanád, te még fiatal vagy . . . de nem szólok . . . nem akarok őseim hitének árulója lenni . . . én már abban akarok meghalni. . . de te ősém fontold meg, hogy jövendőd és családod boldogsága attól függ. . . A belek rozszat jósolának, a veszély közelebb, mint hinnők. Egy pár köny gördült le az aggastyán arcán, aztán magasra emelé ő is kupáját: „éljenek a magyarok” mondván fenéig kiüríté tartalmát s busan nézve maga elé elhallgatott. Csanád is elmélázott a szelid hold fényénél, az őrtüzek már csak alig pislogának, esendes vala minden, a szellő mint tulvilági szellem suhogott a rezgő lombokon, a paripák jóízűen legelesztek a kövér fűből, s a felállított örök a csillagok állásából nézték, hogy hány óra lehet már éjfél után?

— Pajtás! hallod a zörgést? figyelmezteté az egyik ör szomszédját, tán valami vadkan, vagy szarvas csörtet felénk? s viadalra készíték fegyverüket. E percben egy férfi bukkant ki a sűrűségből, az őr nem jót gyanítva nyakon ragadta a jövövényt s vitte urához Csanádhoz.

— Te vagy Gyula kiált csodálkozva Csanád, mit jelentene e váratlan orábian megjelenésed?

— Uram, felelt Gyula, Csanád egyik tisztje, nagy a baj! Mig te Achtumért küzdesz, ő alávaló rablóként támadta meg családodat, nődet s gyermekedet elhurcoltatá, majorod hamuvá égett, s te árulónak kikiáltva, mint ki alattomban Achtum és népe ellen István királylyal cimboráskodol, fejedre a halál kimondva, kémelek és orgyilkosok ellened kiküldve. Alig sikerült kitudnom hollétedet, eljövök, hogy jókor tudósítsalak, mikép ne jöjj Marosvárra, ne jöjj, menj hazádat, nemzetedet és öltedet szereted, menj, siess, fuss István táborába, vitézséged s harképosséged tán minket is megszabadít a zsarnok vasvesszeje alól.

Be szép szavak, be jó tanács! be nem így beszélt volna Gyula uram, ha véletlenül meglepheti Csanádot. . . Sivitva szolt egy kopja a beszélők felé az egyik ör zuzott fővel a földre zuhant, utánna szált a másik is, s mélyen furódott Csanád előtt a földbe. Árulás! árulás! hangzók minden felül, kiki fegyvere után nyult, s védő állásba helyezé magát. Semmi támadás . . . kikutatott a közel erdő, de ellenség-

nek nyoma sincs, azt sem lehetett kitudni, honnan jöhetett az a két kopja.

— Embereid között is kell árulódnak lenni, siess kérélek, siess én is azt mondom, szolt fejszoválvá az öreg táltos is.

(Vége kőv.)

Berecz Imre-

Heti szemle.

— Ő cs. kir. felsége januar 30-án kelt legmagasb határozatánál fogva a pesti városi színháznak 40 évre szóló kiváltságot adott német színi előadások számára, minél fogva ez idő alatt a jelenleg ott létező német színházak és arenák nem szaporíthatók.

— F. hó 3-án éjjel a gavosdiai templomból egy betört ablakon át, egy láda 7 font viasz gyertyával lopatott el.

— A szabadkai olvasó egyesület megszűnt, mivel az Casino egyesületté változott át, mely a cs. kir. helytartóság által megerősítést nyert.

— Még egy kis Gründlichkeit! Folyó évi 1-ső számunkban figyelmeztettük tisztelt olvasóinkat, mily szépen tudta összehavarni egy német folyó irat Vajda Hunyad várát Erdélyben, a Temesvárott létező Hunyadi várral. Szolgálok ma is oly szép geographiával, melyet ugyan azon folyóiratban, az „Illustrirte Familienblätter“-ekben felfedezünk. E lap szövegében t. i. leírása adatik Déva várának Erdélyben, a hozzá szóló rajz azonban Dévényt (Theben) mutatja, miként ez a franciák által 1809. évben véghez vitt pusztítás előtt kinézhetett. Ezen rajzot legelőször báró Mednyánszky közlé a Tudományos Gyűjtemény 1820. X. füzetében, ennek nyomán pedig valamivel nagyobb alakban a Szerelmey által (Pest 1848) kiadott „Magyarország hajdan és jelen“ című folyóirat első füzeté. A Familienblätter szerkesztősége külföldben csak majmolásáért érdemel megrovást, mert az érintett fametszet mint Déva állítólagos rajza eredetileg Körner Fr. munkájából: „Bilder aus Ungarn und Siebenbürgen“, mely Lipcsében Spamer Ottonnál jelenik meg, vétetett. Egyik kiadó sem, — ki tán geographiai ismeretek terjesztését tűzte ki célul — tudta a különbséget Déva és Dévény közt, a miért különösen Körner ur gáncsolandó, a ki Pesten él, és ennél fogva, ha ugyan ő maga is tisztában van geographiájából, az ily baklövéseket akadályozni köteles lett volna.

— Egy külföldi kórházban egy katonának s egy fiatal leánynak koporsóját eltéveszték, a katonát fiatal leányok vitték ki, a leányt pedig a katonazene trombitáival kísérték ki. Későn vették észre a tévedést, a mi egy kis nevetésre adott alkalmat.

— Ismét egyik oly jelesünket vesztettük el, kinek neve multunkkal szorosabb kapcsolatban volt. Irinyi József, a szépirodalmi és publicistai téren jeles író, országgyűlési követ, a jellemzilárd férfi febr. 20-án virágzó korában rögtön meghalt. Halála annál váratlanabb volt, mert még az utolsó nőegyleti bálban részt vett, honnét hazamenet áthütötte magát, szivgörcsöket kapott, melyeknek áldozatul esett. Febr. 22-én nagyszámu közönség kíséretében vitték a kerepesi temetőbe, hol már Vörösmarty, Garai, Lendvay, Beöthy, Fáneci, Berta, Szentpéteri, Obernyik, Czako sat. alussza örök álmát. Ne adja az ég, hogy e nemzet elárvuljon!

— LUGOSSY József debreceni tanár, és akadémiai tag „Hangrendi párhuzam ezer példában“ című füzetecskét bocsátott közre, mely azomban tartalmassága miatt nyelvészeink előtt igen sokat nyom. Ajánljuk mindenkinek, ki nyelvünk szépségeiben gyönyörködni akar, és azok felderítésében örömet leli.

— Kovács István, szegedi építőmester 120 aranyból álló pályadíjt tűzött ki, egy magyar nyelven irandó építészettan számára. A lelkes polgár a magyar akademiát kérte föl a pályakérdés formulázására, és a legjobb e szakbeli munkát saját költségén ki is akarja nyomtatni.

— Királyi Pál, a P. Napló szerkesztőjétől jelent meg ily című négy kötetes történeti regény; „Szigethvár 1566-ban.“ Ára 4 a. é. frt.

— A negyedik nemzetközi statisztikai congressus Londonban jövő ősszel fog megtartatni. Austria részéről ez összejevetelre b. Czörnig osztályfőnök ur, s a régiségi emlékeket főntartó egylet elnöke fog Londonba utazni.

— Azon 21 eredeti történeti festvény közül, melyet Karácsonyi László ur, a művészet és irodalom egyik kitünő pártolója, Kiss Bálint akadémiai festésznél megrendelt, már a második kép is jelent meg körjában. Az egyik kép: Egervár védelme 1552. A második: Szendrői győzelem 1476. Egy egy darab ára 3 fr. 15 kr. új értékben.

— Almási báró Rudics József, 6667 forintból álló alapítványát, melyet 1830. évben Ferdinánd magyar király koronáztatása alkalmával a Ludovica néven felállítandó katonai academia számára tett; miután ez intézet létre nem jött, a mostani célszerű szervezetű magasabb katonai növeldéknek följánlotta nem csak, hanem ezen tőkét 10500 frtig ki is egészíté; megtartván azomban az alapítvány eredeti szellemét, hogy t. i. ebből egy magyarországi ifju, ki a magyar nyelvet tökéletesen bírja, képeztessek.

Temesvári ujdonságok.

* A városi községtanács mult szombaton oly határozatot hozott, mely az itteni színház fölött koronkint mondott itéletünket tökéletesen igazolja. Ugyanis panaszképen felhozott, hogy a jelen szini társaságnál hiányzik a hősi szerepekre alkalmas egyén, továbbá egy intrigáns, egy másod énekesnő, egy baszbuffo, egy komikus és bohóziati énekesnő; (hiányzik itt sok egyéb is — feleslegesek egyedül csak a táncos személyek, és azok, kik minden másod holnapban alig lépven fel egyszer, akkor is a közönséget megszőktetik); megrovólag említett, hogy az igazgató többnyire csak igen keveset tartozkodik Temesvárott, a miért is az egész ügyvezetésben a legnagyobb rendetlenség uralkodik. Végre a repertoire sem olyannak találtatott, mely akár közönségünk miveltégi fokának, akár a drámai irodalom jelen állásának megfelelné. (Erről különösen sokat lehetne mondani). Ennél fogva Szabó igazgató ur hivatalosan fel fog szőlittatni, hogy négy hét alatt ezen bajokon segítsen, mert különben a községtanács a szerződés értelmében maga fog az illető helyek betöltéséről

gondoskodni. (Ajánljuk az igazgató urnak, hogy tagjait ne Bárságunk másod és harmadrendű városkából ujoncozza. Ha magasabbra nem törekedhetünk a műélvekben, mint a mult években, bizony degradáltatni sem akarunk.)

== Színházi előadásaink voltak: febr. 20-án „Das tágliche Brot, bohózat. Febr. 21-én Norma, opera. Az annyiszor hallott dalmű, ma is vonzó erejét gyakorolta; az előadás is nagyobb részt oly jeles volt, hogy e zene szerzemény szépségeit dusan élvezni tudtuk. Friedrichné nagy bravourral énekelt, és művészetét nagyon kellemes játékkal is párosítá, miért is kihívásokban és tapsokban bőven részesült. Saját felfogásunk szerint, az opera második felvonásában előforduló kettős dal Norma és Adalgisa közt az egyetleni szerzemény melyben sem a megfelelő jellemzés nincs, sem azon elragadtató költőiség, és méltóság fel nem található, mely különben az egész operán előmlik. Azon körülmény, hogy Adalgisa szerepe Schinek k. a. kezében volt, ki Friedrichné énekébe belekontárkodott, még kiállhatatlanabbá tette az opera e részét. Ugy esett nekünk e kettős dal körülbelől, mint midőn champagneit sörrel vegyítve iszunk. Szeretnők tudni, vajjon Schinek k. a. mi célra van szerződtetve! Reichmann ur (Órovist) kitünőleg megállt helyén, és többször hivatott ki. A karénekesek dicséretet érdemelnek. Febr. 22-én „Der Vetter,“ vigjáték Benedixtől. Ha elnézünk a gyakran előforduló emlékezeti hibáktól, egészben véve jól sikerült. Folnes urat több szerepekben ügyes és gondolkodó színészül tanultuk ismerni, azomban sokkal örömeztőbb hallanók őt, ha szőles, terpesztett, vonadalmas szavalatáról le tudna mondani, mely a hatást gyöngíti, és többnyire unalmat gerjeszt. Febr. 23-án „Hans Sachs,“ drámai költemény Deinhardtsteintől. Febr. 24-én „Der Verschwender,“ tündérmese Raimundtól. Schurz komikus jutalmára. A ház nagyon üres volt. Az előadás alig középszerű. Febr. 25-én két apró vigjáték, opera az nap többféle akadály miatt nem adathatván. Febr. 26-án Wilhelm Tell, Schiller drámája.

Szerkesztői távirtda.

Rodon-nak. Szeretnők, ha önnek munkatársra beköszöntene már valahára hozzánk.

Maros László ugy látszik teljesen megfeledezett rólnk.

R. Rezső urnak Szathmáron. Várunk valami tárcacikket.

L. K. urnak Aradon. Mikor kapjuk vissza bányászati cikkünket?

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

HIRDETÉSEK.

MOLL

SEIDLITZ PORA

Az utolsó világműkiállításán a hivatalos „Wiener Zeitung“ számai szerint minden hasonnemű házi gyógyszerek közt **egyedül csak ez** tüntetett ki **érdemmel**, s a nemzetközi eskütszéknek ezen főhatalmu nyilatkozata által e készítmény fölülmulhatlan minősége és dicséretreméltósága a bel és külföld minden hasonnemű készítményei irányában elvitázhatlanul bebizonyítottatott.

Egyedül központi szétküldő raktár: Bécsben a „golya“ című gyógyszertárban, Tuchlauben, Wandel-szálloda átellenében. — Ára egy bepecsételt eredeti skatulyának 1 frt. 12 krt. pp. Pontos használati utasítások minden nyelven.

Ezen, ezer példákban és sok évi tapasztalás után mint kitünőnek bebi zonyult Seidlitz-porok városon és vidéken most már oly általános elismerésre találtak, miszerint azoknak hire jelenleg az ausztriai birodalom határain messze túlterjed. Hogy mit képes miveln **Moll Seidlitz-porainak** biztos gyógyereje, nevezetesen **gyomor és alhasi bántalmaknál**, s hogy azok mily jelentékeny segélyt nyújtanak májbetegség, hasszorulás, aranyér, szédülés, szívdobogás, vértodulás, gyomor-göröcs nyálkásodás, gyomorégetés s különbféle nőnemi betegségeknel azt már mint bebizonyult tényt kell elismerni és számos gyenge idegzetű személyek e porok okos használata által már gyakran lényeges könnyebbülést és új életerőt nyertek.

Temesvárott rendeléseket fogad a fenebbi gyógy-szerekre **Uhrmann M.** papir- és mű-árus úr.